

ВСТАНОВЛЕННЯ МЕЖ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ. РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

БІГУН Анна Русланівна

*студентка 4-го курсу ОС Бакалавр
спеціальності «Геодезія і землеустрій»*

*Черкаський державний
технологічний університет,
м. Черкаси, Україна*

Науковий керівник

ВОЛОНТИР Аліна Вікторівна

*Старший викладач кафедри
геодезії, землеустрою,
будівельних конструкцій та
безпеки життєдіяльності*

*Черкаський державний
технологічний університет,
м. Черкаси, Україна*

a.volontyr@chdtu.edu.ua

Природо-заповідний фонд України виконує важливу роль у збереженні біорізноманіття, екологічного балансу та культурної спадщини нашої держави. Ефективне функціонування цих об'єктів залежить від чіткого визначення та дотримання їх меж, що є необхідним не лише для охорони природи, але й для забезпечення сталого розвитку регіонів.

Частка територій природно-заповідного фонду (ПЗФ) на теперішній час складає 4,2% від загальної площі території України, а норма цього показника в країнах Західної Європи знаходиться у межах 8-10%. В Україні нараховується біля 8.5 тисяч територій та об'єктів природно-заповідного фонду (загальна площа ≥ 2.3 млн.га). Проекти землеустрою щодо організації території та встановлення меж територій та об'єктів природно заповідного фонду розроблені тільки на площі 237 тис. га [1].

В цілях подальшого розвитку природоохоронної справи на цей час актуальним стало питання встановлення (визначення) меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду, особливо відновлення (позначення на карті) меж існуючих територій та об'єктів ПЗФ на картографічній основі.

В Україні правове регулювання діяльності у сфері охорони природи та встановлення меж об'єктів природо-заповідного фонду ґрунтується на низці нормативно-правових документів. Серед них:

- Конституція України, яка закріплює право кожного на сприятливе навколишнє середовище[2].

- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», що визначає загальні принципи охорони природи[3].
- Закон України «Про природно-заповідний фонд України», який встановлює правові, організаційні та економічні основи функціонування заповідного фонду. [4].
- Ряд підзаконних актів, постанов та наказів міністерств, що деталізують процедури встановлення меж, проведення геодезичних досліджень та моніторинг об'єктів.

Багато положень чинного законодавства були прийняті в умовах, коли технологічний розвиток та потреби охорони природи мали інший характер. Це створює правову невизначеність у багатьох питаннях, зокрема, щодо:

- Оновлення картографічних даних;
- Уточнення критеріїв визначення меж;
- Визначення порядку вирішення конфліктних ситуацій між різними категоріями користувачів земель.

Встановлення меж природо-заповідного фонду має здійснюватися з урахуванням комплексного підходу: використання сучасних геоінформаційних систем (ГІС), проведення польових обстежень та участь фахових комісій. Станом на сьогодні у багатьох регіонах України спостерігається ряд проблем, які виникають при розробці проєктів землеустрою щодо організації та встановленні меж ПЗФ. А саме:

1. Незавершеність картографічних робіт: багато територій мають застарілі або неповні геодезичні дані, що ускладнює точне визначення меж.

Так як більшість об'єктів ПЗФ отримали свій статус в 60 - 80 роки ХХ сторіччя, технічна документація щодо створення не зберіглась, а картографічні матеріали використовувались різного масштабу, а в деяких випадках (наприклад, схеми землеустрою) взагалі без масштабу [1].

Застарілі методики геодезичних досліджень та недостатній рівень впровадження сучасних ГІС-технологій призводять до неточностей у встановленні меж. Це не лише ускладнює контроль за охороною, але й створює можливості для нелегальної забудови та використання територій, що підлягають охороні.

2. Бюрократичні перепони: надмірна кількість процедур та складність узгоджень між різними інстанціями іноді призводять до затримок у прийнятті остаточних рішень.

Невідповідність встановлення меж об'єктів природо-заповідного фонду інтересам місцевих громад, підприємств та інших зацікавлених сторін часто призводить до виникнення конфліктних ситуацій. Відсутність чітких механізмів вирішення таких конфліктів у законодавстві лише посилює проблему.

3. Незадовільне фінансування: обмежені ресурси державного бюджету та місцевих адміністрацій часто стають перепорою для впровадження сучасних технологій та проведення необхідних досліджень.

Шляхи вирішення проблем

1. Трансформація законодавчої бази

Необхідно переглянути та оновити чинні законодавчі акти з урахуванням сучасних екологічних, технологічних та соціальних викликів. Слід розробити:

- Нові нормативні документи, які враховують сучасні вимоги до геодезичних досліджень та використання ГІС-технологій;
- Механізми швидкого реагування на зміни у екологічній ситуації;
- Чіткі інструкції щодо вирішення конфліктних ситуацій між різними суб'єктами.

Наразі є ряд законопроектів, які чекають на свій розгляд і затвердження щоб в подальшому вдосконалити, спростити, покращити і проконтролювати процедуру організації та встановлення меж об'єктів ПЗФ.

2. Інтеграція сучасних технологій

Впровадження сучасних методів дистанційного зондування, супутникового моніторингу та автоматизованих систем аналізу даних дозволить значно підвищити точність визначення меж. Це також сприятиме оперативному виявленню змін у стані територій та своєчасному реагуванню на них.

3. Залучення фахівців та підвищення кваліфікації кадрів

Інвестиції в навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів з геодезії, екології та суміжних галузей є надзвичайно важливими. Співпраця з науковими установами та міжнародними організаціями допоможе впровадити передовий досвід та новітні технології у практику визначення меж. На законодавчому рівні необхідно врегулювати співпрацю і взаємообмін інформацією між виконавчими структурними підрозділами Служби Держгеокадастру та Міндовкілля України.

4. Підвищення прозорості та участь громадськості

Активне залучення місцевих громад до процесу встановлення меж дозволить зменшити кількість конфліктів та забезпечити підтримку з боку населення. Необхідно розробити механізми публічних обговорень, інформування та консультацій, що сприятиме формуванню спільного бачення збереження природного середовища.

5. Забезпечення стабільного фінансування

Для впровадження сучасних технологій та методик необхідно забезпечити стабільне фінансування даного напрямку. Можливе використання державних грантів, залучення інвестицій, а також співпраця з міжнародними екологічними фондами для реалізації спільних проектів.

Отже, встановлення меж об'єктів ПЗФ є ключовим елементом у забезпеченні ефективної охорони навколишнього природного середовища в Україні. Сучасні виклики вимагають комплексного підходу, що включає модернізацію законодавчої бази, впровадження новітніх технологій, активну участь місцевих громад та забезпечення належного фінансування. Лише завдяки синергії цих заходів можливо досягти сталого розвитку регіонів та збереження природних багатств для майбутніх поколінь[5].

Таким чином, вирішення проблем, пов'язаних із встановленням меж об'єктів природо-заповідного фонду, потребує інтегрованого підходу, спрямованого на гармонізацію інтересів держави, місцевих громад та фахівців.

Цей процес не лише сприятиме збереженню унікальних природних ресурсів, але й створить основи для екологічно збалансованого розвитку всієї країни.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо відновлення меж територій та об'єктів ПЗФ на картографічній основі (ортофотоплани). Виконавець ТОВ «ЕКСПЕРТЦЕНТР». КИЇВ – 2016. 33с.
2. Конституція України .
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
4. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
5. Стаття Богдана Кученка на тему «Як війна впливає на природу України та чому збереження й відновлення природних екосистем є важливим у повоєнному відновленні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.li/xdyysi>

УДК 528.4:355.422(1-81)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

«GEOPOINT»

6-7 березня 2025 року

**PROCEEDINGS OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE**

«GEOPOINT»

6-7 March 2025

Тези опубліковано в авторській редакції

*Автори матеріалів
НЕСУТЬ ПОВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ*

За точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей